

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

Odsjek za sociologiju
Predmet: *Sociološke metode*
Akademska god. 2005/06.

Studentica: Marijana Ančić

**«PROMATRANJE «
(metodološki esej)**

*recenzentice: prof.dr. Anči Leburić (Filozofski fakultet u Splitu)
asist. Zorana Šuljug (Filozofski fakultet u Splitu)*

*Esej je recenziran 10.09.2006. i prema Odluci Povjerenstva za izdavačku djelatnost
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, donesenoj dana 21. studenoga 2006., postavljeno
na www.ffst.hr (službenoj WEB stranici Filozofskog fakulteta u Splitu)*

Promatranje je istraživačka metoda kojom prikupljamo podatke o kompleksnim osobinama pojedinaca i grupa. To je moguće postizanjem «bliskosti» i «prisnosti» sa grupom pojedinaca i njihovim običajima kroz intenzivnu upletenost u njihovoj prirodnoj okolini.

Ova se metoda obično karakterizira kao kvalitativna metoda, ali može (što se često i događa) sadržavati kvantitativne dimenzije. Metoda promatranja je, za razliku od pukog gledanja, strukturirana aktivnost. Promatra se odabrani uzorak prema unaprijed određenom planu promatranja i vodi se evidencija o uočenom. Najčešće sadržava različite metodološke aspekte: formalne i neformalne intervjuje, izravno promatranje, kolektivne rasprave, analize osobnih dokumenata, razne sociometrijske tehnike o socijalnoj strukturi grupe, itd.

Promatrač može biti skriven, tj. grupa ne zna da je promatrana, i otkriven ili javan kada grupa zna i razumije to što on radi. Dakle, promatrač može sudjelovati ili ne sudjelovati u aktivnostima grupe, pa tako imamo četiri međusobno različite situacije promatranja: skriveno sa sudjelovanjem, skriveno bez sudjelovanja, javno sa sudjelovanjem i javno bez sudjelovanja. Prisutnost promatrača može znatno izmijeniti uobičajeni tok zbivanja i uobičajeno ponašanje pojedinaca i cijele grupe (pogotovo ako se radi o istraživanju nekih devijantnih oblika ponašanja). U tom se slučaju nastoji prikriti promatračevo prisutnost ili ga

se potpuno uključuje u društvenu situaciju koju promatra. Problem sa aktivnim uključivanjem istraživača svakako je u tome što to smanjuje njegovu objektivnost, dok je problem skrivenog promatranja etičke prirode, jer ugrožava pravo ljudi na privatnost. Zbog toga je etički prihvatljivije javno promatranje i različitim se metodama nastoji osigurati što manje remećenje promatrane situacije i promatračeva objektivnost.

Metoda promatranja se rijetko upotrebljava u društvenim istraživanjima iako je vrlo plodonosna. Prednost ove metode (pogotovo sudjelujućeg promatranja) je u tome što omogućava pristup mnogim informacijama o životu i radu grupe koju se promatra. Istraživač je u mogućnosti zabilježiti kontekst u kojem se odvijaju aktivnosti i ponašanja. Ipak, pošto se on donekle emocionalno angažira gubi na objektivnosti. Tako smo došli do prvog i najvećeg nedostatka ove metode, a to je čovjek – promatrač i njegova individualnost i pristranost u interpretaciji promatranoga. Nadalje, za kvalitetno se promatranje vrlo teško pripremiti. Mi možemo zabilježiti samo dio neke kompleksne pojave, jer je teško predvidjeti vrijeme i mjesto njenog pojavljivanja. Sljedeći je problem privatnost – često se mogu promatrati samo javne manifestacije pojava, a najčešći je uzrok društvenih problema u prikrivenim aktivnostima. Kada i dobijemo dopuštenje za promatranje privatnih događaja (aktivnosti), javlja se dodatni problem – prisutnost istraživača utječe na ponašanje promatranih osoba ili on postaje osobno uključen i zbog toga loš opažatelj. Treba spomenuti da je ova metoda izuzetno spora i dugotrajna, pa samim time i skupa. Jako je zahtjevna i sama priprema istraživača. On se mora jako dobro pripremiti za istraživanje. Mora naučiti sve o životu i ponašanju grupe, mora naučiti svoju ulogu kako bi se mogao kompletno uklopiti u grupu. Promatrači trebaju proći obuku koja će povećati njihovu sposobnost percepcije, adaptacije, održanja osobne distance i djelovanja u neočekivanim situacijama, jer ovaj način prikupljanja podataka može biti i fizički opasan za promatrača.

Iz svega navedenog slijedi da je metoda promatranja izuzetno dugotrajna i zahtjevna, ali naravno da ima i svojih prednosti i posebnosti. Ona nam nudi mogućnost za detaljna istraživanja društvenih ponašanja koja se odvijaju nesmetano, u svom prirodnom okruženju. Svijet se «vidi» konstruiran od stvarnih vrijednosti, normi i jezika sudionika. Na ovaj način učimo o društvenom životu grupe, o njihovoj kulturi, navikama i običajima. Metoda promatranja može biti izuzetno uspješna kod proučavanja supkultura ili grupa koje dijele snažan osjećaj identiteta, jer promatrač samo sudjelovanjem može vjerno pristupiti životima onih koje proučava. Bez obzira koliko je zahtjevna i dugotrajna, ova istraživačka metoda postaje prava avantura za istraživača i značajan dio njegova života!

